

poesí *kosmu*, pantheistickou poesí. Široká síla její, vesmírová duše její vane celou hmotou a prozařuje ji v tu oduševnělost, která mluví a zpívá.

Hůře má se to však s touto methodou tam, kde chce autor podat *duši lidskou*, určitá hnutí vibrací psychických, elementy *psychologické*. Tam je na závalu a překáží, jako v prvním směru prospívala. Psychologické partie žádají přesného vystižení, charakteristiky jedním slovem — ostrým, protínajícím jako jehla, přibodnutým, přišpendleným. Zde poeticko-deskriptivná kolísavost jen škodí, poněvadž je nepřesnou variací. Není to vidět tak v této knize, kde psychické stavy, jež jsou zde traktovány, jsou nejpřimitivnější, jako ve větších pracích, které předvádějí figury složitější, mladé lidi současné kultury. Ty dopadnou obyčejně hrubě a neurčitě v charakteristice. Mají mnoho všeobecného, jsou spíše abstraktní typy mládí, bujného, vzpurného a bouřlivého, než individuálně odstíněné, v psychických nuancích, měkkých splynulých tónech vycítěné a vytušené charaktery. Procesy psychologické, jimiž procházejí, jsou velice mdlé, neodstíněné individuálně, všeobecné a hrubé. Tak v *Pohádce máje* láska Ríši a Helenky je traktována starým známým konvenčním aparátem, tou hrubou a běžnou psychologií starých idyl. A přece cit lásky prošel a prochází kulturní evolucí, je různý v různých dobách, dnes na příklad dalek té laškovně povrchnosti a hravé plochosti jako ve století rokoka. Nejlepší umělecké práce současné ukázaly nám, jak se cit ten prohloubil, zjemnil, rozbolavěl, kolik jiných idejí a citů do něho vteklo, jak se sloučil s nimi a zhořknul jimi. Ale u Mrštíka je to spíše *biologický než psychologický* proces.

Ovšem je pravda, že svět vnější, barevný a povrchový je těžko spojit se světem vnitřním a psychologickým. Bývá to již tak většinou (vyjma nejvzácnější a nejdřívší výjimky), že komu jsou dány klíče od jednoho, bývají zavřeny brány druhého. Je tomu tak i v případě Mrštíkově, a nepokládal bych ani za zvláštní nutnost, aby se to zvláště vytýkalo, kdyby literární a kritický humbug netropil se slovem a pojmem psychologie švindl a neetiketoval tím sans géne a gratis každého svého vyvolence.

H. Uden: *Sestupem*

Kniha p. Udenova je nezvratným důkazem, že napsat prostřední neb obstojný sonet ve vzdělaném jazyce není žádným zvláštním uměním a že na to stačí zcela normální, trochu sečtělý vzdělanec, který proto nemusí být ani mentem básník. U p. Udena jest mi alespoň poslední fakt nade všechnu pochybu jistý a bezpečný. Ovládá jakž takž básnickou frazeologii — ale odtud je k pravé poesii ještě na míle daleko. Sonety p. Udenovy jsou snad všechny opravdu sonety, t. j. zachovávají předepsaný tvar poetiky, rozdělení na strofy a sled rýmů — ale nejsou docela ještě *poesíí* a nejméně již *poesíí lyrickou*.

Je strašno pozorovat, jak pojem lyriky je dnes u nás nechápán, jak čisté básnické kouzlo, vůně nálady a rytmus citový a emoční nahrazuje se řečnickými tirádami, reflektivním důvtipkováním, nabubřelými jalovostmi, které všechny sledují jen jeden účel: vycpat díry, pomoci přes vlastní problém lyrický, přes vlastní ryzí hudební citovou intonaci.

Naši lyrikové jsou všechno, co chcete . . . *jen proto, aby nemusili být lyriky*. Tato zdánlivě tak prostá úloha je nade všechno pomyšlení těžká v dnešní průmyslně důvtipné a rozumné době. A tak vidíme, že naši lyrikové jsou všechno: filozofy, kulturními historiky, politiky, satiriky, učenými a důstojnými, vznešenými nebo tajemnými, hlubokými nebo bojovnými . . . slovem všechno, všecičko, nač si pomyslíte . . . jen ne tím, čím mají být v první řadě: lehkými zpěvnými ptáky. V této průmyslové době, kdy všechno se dá napodobit, je nejvzácnější věc: čistý, stříbrný, pravý, hrudní, lyrický tón. Pravá lyrická duše, jak vyšla z božích rukou, tak nevědomá, sladká, bezúčelná, která zpívá, ne protože něco chce, že chce někoho ohromovat nebo poučovat nebo oslepovat . . . ale protože *musí*. Pravá lyrika bez tendence, bez pointovanosti, bez šroubované rétoriky . . . bez té vši machy, která se dostala do poesie per nefas . . . jako surogát a padělek, kde scházelo vlastní lyrické hudební jádro.

Sonet, jako všechny pevné schematické tvary, je zvláště nebezpečný pro ryzí lyriku. Jeho pravidelně se vracející rýmy *vedou* vlastně básníka, určují mu „myšlenky“, pomáhají mu je hledat. A to je největší neštěstí, jež básníka může potkat. Nemusí mít žádné *náladové intonace*, nemusí mít ani a priori určitý tón — stačí

chytit nějaký nápad nebo quasinápad, parabolu, vtíp, obrat — a vysoukat z něho rétorickou dialektikou ostatní verše. *Takto* vznikly patrně také všechny sonety p. Hruškovy. Cítíte to na té zkroucené dikci, na těch zoufalých oklikách, kterými je honěn a chytán rým, na té celé falešné, křivolaké, duté a pusté, prázdnými podivně zkroucenými floskulami vycpávané dikci. Jsou tu strofy, kterým stěží rozumíte, tak barokní, násilná a prázdná jest jejich stavba. A samé soi-disant „reflexe“, samé mudrování, samé mudrosloví, samá pointa! To je charakteristické také: básník nemá v sobě nic, nemá vlastní *básnické* představivosti, necítí a nemyslí po básnicku — jinak dovedl by z ničeho nic — bez všeho pseudohlubokého a pseudodůvtipného balastu — vyzpívat tekuté, hřejivé a vonné nálady, pokojné vody nitra, zcelené obzory a rozpředená oblaka vnitřního nebe. Ale o tom všem nemá ponětí . . . to je něco, co se nedá naučit, na co není receptů. A proto: surogát, masku. A proto „reflexe“. Proto jejich omáčku . . . k té stačí trochu mouky . . . a tu lze lacino koupit.

P. Hruška je ve své sbírce přímým epigonem p. *Vrchlického*. Jeho sonet je z rodu Vrchlického: pompósní, barokní, šroubovaný, zdánlivě přeplněný, de facto však planý a jalový, rozlámaný, bez jednotné intonace a nálady, bez idey opravdu *básnické*. Myslím, že to bude těžko vážit jednou před soudem šťastnějších dob, že Vrchlický zatemnil svou rétorickou pompózností pochopení vlastní ryzí lyrické náladovosti, že metoda jeho dovedla nás k epigonům a la p. Hruška. Jen jeho vlivem lze vyložit, že lidé takoví se pokládají za básníky a jsou snad za ně skutečně pokládáni.

A jak dlouho to bude trvat, než dojdeme k očištěnému pochopení *poesie* . . . ničeho než *poesie*! Pravé lyriky, která je dechnutý sladký tón, která nechce nic než vyzpívat vnitřní tíseň hlubokého života, nic než hořet jako slunce, běžet jako voda, pění se jako krev.

Jak jsme dnes vzdáleni od toho pokojného sladkého *elementárního* umění! Jak je nám dnes zatemněno! Jak je padělají průmyslníci, a jak není lidí, kteří by rozuměli jeho podstatě a dovedli lišit pravdu od falsu!

Jan Rokyta: Když se připozdívá

Knížka vybledlých tónů, kalné, šedé melancholie, umělecky ničím nová, šerá, zastřená a ztlumená, ale nijak výrazně a jemně. Básník glosuje si různé smutné jevy života a dochází i k obecnějším meditacím o bídě a rozháranosti doby, která se potácí ve tmě, bez světla duchové jistoty. Cítíte, že je to dobrý, smutný, snad osudem stíhaný člověk, milá povaha asi bez pretensí a nároků, cítící hlouběji a hledající úlevy svým bolestem duchovým tím, že si je ve verších formuje.

Sujety p. Rokyty nejsou nijak nové, ale mohla by to být přece jímavá knížka, kdyby spisovatel byl pravý básník a umělec. Ale tím není. Neumí vésti štetec, neumí držeti linii, vyrýtí obrys. Naprosto žádný dar exprese. Jemně churavé tyto sujety, kdyby měly něčím být básnické, musily by být právě *tak jemně, churavě, útle a odlišně traktovány*. Na tento vlastní básnický a umělecký problém však p. Rokyta vůbec nestačil. Jeho dikce, jeho styl jsou docela nevýrazné, jsou neprolínavé, hrubé, mdlé a nesensitivní. Verše bez nervů, monotonní, široké a prázdné. A tak vypadla celá kniha umělecky prostřední a nevýrazná. To, co básník cítil, nedovedl vyslovit. Cítíte stále: musí být za tím nějaký dobrý, citově jemný člověk — škoda, že jen tak slabého a mdlého básníka našel.